

modo Judæ sunt omnes : aut si non sunt, non ergo pertinent ad posteriores facinora priorum, quamvis ex eadem communione propagatos. Cur ergo nobis traditores objiciunt, quos non convicerunt, et sibi Judam non objiciunt, cui Cyprianus et collegæ ejus communicaverunt? Ecce concilium de quo solent isti gloriari. Nos quidem dicimus, quia sic non prodit hæreticis Ecclesiæ baptismum, qui baptismum Christi et in hæreticis probat, sicut non prodit homicidis Ecclesiæ baptismum, qui baptismum Christi et in homicidis probat. Sed quia isti ex hoc concilio nobis præscribere quid sentire debeamus, affectant, ipsi priores ei consentiant. Ecce Judæ traditori sunt comparati, qui dicebant hæreticos quamvis in hæresi baptizatos non debere iterum baptizari. Talibus autem Cyprianus communicabat, qui dixit¹ : « Neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem si diversum senserit amoventes. » Tales etiam antea fuisse in Ecclesia per illam sententiam manifestantur, ubi ait : « Sed dicit aliquis, Quid ergo fiet de his qui in præteritum in Ecclesiam sine baptismo admissi sunt² : » Talem fuisse Ecclesiæ consuetudinem ipsi, qui hoc concilium faciunt, sæpe commemorant. Si ergo « Nihil aliud quicumque hoc facit, quam sponsæ Christi Judas existit, » sicut ista sententia pronuntiata est ; Judas autem, sicut docet Evangelium, traditor fuit ; traditoribus ergo communicaverunt omnes, qui tunc etiam ista dicebant, et ante quam ista dicerent traditores facti erant omnes per illam consuetudinem, quam tunc Ecclesia retinebat. Omnes ergo, id est, et nos et ipsi qui ex illa unitate propagati sumus, traditores sumus. Sed nos duobus modis defendimur ; quia et huic concilio, ubi hoc pronuntiatum est, non consentimus, salvo jure unitatis, sicut ipse Cyprianus

¹ In exordio concilii Carthag. — ² Epistola 71. ad Jubaianum.

prædixit ; et bonis malos in unitate catholica, donec in fine a tritico palea separetur, nihil obesse arbitramur. Isti autem, quia et hoc concilium tanquam pro se proferunt, et malorum communione quasi contagione bonos perire contendunt, non inveniunt quomodo dicant, aut priores Christianos unde isti propagantur, non fuisse traditores, quia isto concilio convincuntur, aut ad se non pertinere facinora priorum, quia nobis majores nostros objiciunt ?

L. Item alius Lucius a Membresa dixit : « Scriptum est : « Deus peccatorem non audit¹. » Qui peccator est, quomodo audiri in baptismo potest.

LI. Respondemus : Quomodo auditur avarus et raptor et fœerator, et homicida ? An isti non sunt peccatores ? quos tamen Cyprianus in Catholica objurgat, et tolerat ?

LII. Item alius Felix a Buslacenis dixit : « In hæreticis sine baptismo Ecclesiæ admittendis nemo consuetudinem rationi et veritati præponat ; quia consuetudinem ratio et veritas semper excludit. »

LIII. Huic respondetur : Veritatem non ostendis, de consuetudine confiteris. Recte igitur consuetudinem teneremus plenario concilio posteriore firmatam, etiamsi veritas adhuc lateret, quam credimus jam esse manifestatam.

LIV. Alius Saturninus ab Abitinis dixit : « Si potest Antichristus dare alicui gratiam Christi, possunt et hæretici baptizare, qui appellati sunt Antichristi.

LV. Quid si alius diceret : Si potest homicida dare alicui gratiam Christi, possunt et qui fratres oderunt baptizare, qui appellati sunt homicidæ ? Nempe quasi

¹ Joan. ix, 31.

verum dicere videretur, et tamen possunt; sic ergo et hæretici.

LVI. Quintus ab Aggya dixit: « Ille potest dare aliquid, qui aliquid habet; hæretici autem quid possunt dare, quos constat nihil habere? »

LVII. Huic respondetur: Si ergo potest dare aliquid qui aliquid habet manifestum est posse dare hæreticos baptismum, quia cum ab Ecclesia recedunt, habent lavacri sacramentum, quod ibi acceperant: nam redeuntes non recipiunt, quia non amiserant cum recesserunt.

LVIII. Alius Julianus a Marcelliana dixit: « Si potest homo duobus dominis servire, Deo et mammonæ¹; potest et baptisma duobus servire, Christiano et hæretico. »

LIX. Imo si potest continenti et avaro, sobrio et ebrioso, pio et homicidæ, cur non etiam Christiano et hæretico? Quibus quidem non servit; sed ministratur et illis, vel ab illis, ad salutem bene utentibus, et ad iudicium male utentibus. »

LX. Tenax ab Horreis Celiæ dixit: « Baptisma unum est, sed Ecclesiæ: ubi Ecclesia non est, baptisma illic esse non potest. »

LXI. Huic respondemus: Quare ergo potest ubi petra non est, sed arena est; cum Ecclesia in petra, non in arena sit?

LXII. Alius Victor ab Assuris dixit: « Scriptum est quia » Deus unus est, et Christus unus, Ecclesia una, et baptisma unum¹, » quomodo illic baptizari aliquis potest, ubi Deus et Christus et Ecclesia non est?

LXIII. Quomodo potest et in arena illa, ubi nec Ecclesia est, quia in petra est; nec Deus et Christus, quia non est ibi templum Dei et Christi?

LXIV. Donatulus a Capse dixit: « Et ego semper hoc

¹ Matth. vi, 24. — ² Ephes. iv, 4.

sensi, ut hæretici, qui nihil foris consecuti sunt, quando ad Ecclesiam convertuntur, baptizentur. »

LXV. Ad hoc respondetur: Nihil quidem foris consecuti sunt, sed ad salutem, non ad sacramentum. Salus enim propria est bonis; sacramenta vero communia et bonis et malis.

LXVI. Verulus a Rusiccade dixit: « Homo hæreticus dare non potest quod non habet: multo magis schismaticus, qui quod habuit amisit. »

LXVII. Jam ostendimus eos habere; quia non amittunt, cum recedunt. Non enim recipiunt, cum redeunt. Quapropter si propterea videbantur dare non posse, quia putabantur non habere: intelligantur jam dare posse, quia intelliguntur et habere.

LXVIII. Pudentianus a Cuiculi dixit: « Novitas episcopatus effecit, fratres dilectissimi, ut sustinerem quid majores judicarent. Nam hæreses nihil habere, nec posse, manifestum est: atque ita si qui ex eis venerint, baptizari æquissime statutum est.

LXIX. Sicut ergo superioribus responsum est, quos hic sustinebat quid judicarent, sic et huic ipsi responsum esse intelligatur.

LXX. Petrus ab Hippone Diarrhito dixit: « Cum unum baptisma sit in catholica Ecclesia, manifestum est non posse extra Ecclesiam baptizari: et ideo in hæresi tinctos, sive in schismate, venientes ad Ecclesiam, censeo baptizari oportere.

LXXI. Sic est unum baptisma in Ecclesia catholica, ut cum exinde aliqui exierint, in his qui exeunt, non fiant duo, sed idem unum maneat. Quod ergo in redeuntibus agnoscitur, hoc et in eis qui a recedentibus acceperunt, quod illic cum recederent, non amiserunt.

LXXII. Item alius Lucius ab Ausafa dixit: « Secun-

dum motum animi mei et Spiritus sancti, cum sit unus Deus Pater Domini nostri Jesu Christi, et unus Christus, et una spes, unus spiritus, una Ecclesia, unum debet esse baptisma¹. Et ideo dico, et si quid apud hæreticos motum aut factum fuerit, rescindi debere; et eos, qui exinde veniunt, in Ecclesia baptizandos esse.

LXXIII. Rescindatur ergo quod baptizant, qui audiunt verba Dei, et non faciunt, cum ab iniquitate ad justitiam, hoc est, ab arena ad petram migrare cœperint. Quod si non fit, quia et in ipsis quod Christi erat, eorum iniquitatibus non violabatur; hoc etiam de hæreticis intelligatur: nam nec eadem spes illis est quandiu in arena sunt, quæ illis qui super petram sunt; tamen idem baptisma est in utrisque, quamvis sicut spes una, ita unum baptisma dictum sit.

LXXIV. Felix a Gurgitibus dixit: « Eo censeo, ut secundum sanctarum Scripturarum præcepta baptizati illicite ab hæreticis extra Ecclesiam, si ad Ecclesiam confugere voluerint, gratiam baptismi, ubi licite datur, consequantur. »

LXXV. Respondetur: Imo licite incipiant habere ad salutem, quod illicite habebant ad perniciem: quia sub eodem baptismo justificatur, cum se quisque ad Deum veraci corde converterit, sub quo judicabatur, quando id accipiens sæculo solis verbis et non factis renuntiaverat.

LXXVI. Pusillus a Lamasha dixit: « Ego credo baptismum salutare non esse nisi in Ecclesia catholica. Quidquid absque Catholica fuerit, simulatio est. »

LXXVII. Hoc quidem verum est, quod « baptismum salutare non nisi in Ecclesia catholica est. » Potest enim ipsum esse et extra Catholicam, sed salutare non est ibi: quia non ibi operatur salutem²: sicut ille bonus odor Christi non est utique salutaris in iis qui pereunt, non suo

¹ Ephes. iv, 4. — ² 2 Cor. ii, 15.

vicio, sed illorum. « Simulatio est autem quidquid extra Catholicam fuerit, » sed in quantum non est catholicum. Potest autem aliquid catholicum esse extra Catholicam, sicut potuit nomen Christi esse extra congregationem Christi, in quo nomine pellebat dæmonia ille, qui cum Discipulis non sequebatur¹. Nam simulatio etiam in Catholica esse potest, in his utique, qui sæculo verbis. et non factis renuntiant, nec tamen est catholica simulatio. Sicut ergo est in Catholica quod non est catholicum; sic potest extra Catholicam aliquid esse catholicum.

LXXVIII. Salvianus a Gazaufala dixit: « Hæreticos nihil habere constat; et ideo ad nos veniunt, ut possint accipere quod non habebant. »

LXXIX. Respondemus: Non sunt ergo hæretici ipsi qui hæreses condiderunt, qui ab Ecclesia recesserunt, et utique habebant quod ibi acceperunt. Quod si absurdum est dicere, ut illi non sint hæretici, per quos cæteri fiunt hæretici, potest fieri ut hæreticus habeat, quo male utendo dispereat.

LXXX. Honoratus a Tuca dixit: « Cum Christus veritas sit, magis veritatem quam consuetudinem sequi debemus, ut hæreticos, qui ideo ad nos veniunt, quia foris nihil accipere potuerunt, Ecclesiæ baptismo sanctificemus. »

LXXXI. Et iste attestator est consuetudinis, ubi nos plurimum adjuvat, quidquid aliud contra nos dicere videatur. Non autem ideo ad nos veniunt hæretici, quia foris nihil acceperunt: sed ut eis utile esse incipiat quod acceperunt: hoc enim foris nullo modo potest.

LXXXII. Victor ab Octavo dixit: « Quod et ipsi scitis, non olim sum constitutus episcopus, et ideo expectabam præcessorum consilium. Hoc itaque existimo, ut

¹ Marc. ix, 37.

quicumque ex hæresi venerint, sine dubio baptizentur. »

LXXXIII. Quod ergo illis, quos expectabat, responsum est, huic quoque responsum accipiatur.

LXXXIV. Clarus a Mascula dixit : « Manifesta est sententia Domini nostri Jesu Christi Apostolos suos mittentis et ipsi solis potestatem a Patre sibi datam permittentis; quibus nos successimus; eadem potestate Ecclesiam Domini gubernantes et credentium fidem baptizantes : et ideo hæretici, qui nec potestatem foris, nec Ecclesiam Christi habent, neminem baptizare baptismo ejus possunt. »

LXXXV. Numquid et impii homicidæ Apostolis successerunt? Cur ergo baptizant? An quia non sunt foris? Sed a petra foris sunt, cui claves Dominus dedit, et ubi se ædificaturum Ecclesiam dixit.

LXXXVI. Secundianus a Thambeis dixit : « Non debemus hæreticos nostra præsumptione decipere, ut in Ecclesia Domini nostri Jesu Christi non baptizati, ac per hoc remissionem peccatorum non consecuti, cum iudicii dies venerit, nobis imputent, quod per nos non sint baptizati, et indulgentiam divinæ gratiæ consecuti. Propter quod, cum sit una Ecclesia et unum baptisma¹, quando ad nos convertuntur, simul cum Ecclesia et Ecclesiæ baptismum consequantur.

LXXXVII. Imo translati ad petram et columbæ sociati accipiant remissionem peccatorum, quam habere non poterant extra petram et extra columbam, sive aperte foris, sicut hæretici, sive tanquam intus, sicut perditii catholici : quos tamen baptismum sine remissione peccatorum et habere et dare, manifestum est, cum et ab ipsis tales accipiant, qui non in melius commutati Deum labiis honorant, cor autem eorum longe est ab eo². Tamen sic est

¹ Ephes. iv, 4. — ² Isai. xxix, 13, et Matth. xv, 8.

unum baptisma, quomodo est una columba, cum possint qui non sunt in columba communiter, baptisma tamen habere communiter.

LXXXVIII. Item alius Aurelius a Chullabi dixit : « Joannes apostolus in Epistola sua posuit : « Si quis ad eos venit, et doctrinam Christi non habet, nolite eum » admittere in domum vestram, et Ave illi ne dixeritis. » Qui enim dixerit illi Ave, communicat factis ejus malis¹. » Quomodo tales admitti temere in domum Dei possunt, qui in domum nostram privatam admitti prohibentur? Aut quomodo cum eis sine Ecclesiæ baptismo communicare possumus, quibus si Ave dixerimus tantum, factis eorum malis communicamus? »

LXXXIX. De hoc testimonio Joannis non est diutius disserendum, quandoquidem ad quæstionem baptismi, quam modo tractamus, omnino non pertinet. Ait enim : Si quis ad vos venerit, et doctrinam Christi non habet. Hæretici autem relinquentes doctrinam erroris sui, ad Christi doctrinam convertuntur, ut incorporentur Ecclesiæ, et ad illam columbam incipiant pertinere, cujus sacramentum habebant : et ideo quod ejus non habebant, eis datur, id est, pax et charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta. Quod autem ejus habebant, agnoscitur, et sine ulla contumelia suscipitur : sicut in adultera Deus agnoscit dona sua, etiam cum illa sequitur amatores suos; quia fornicatione correctâ, cum ad castitatem convertitur, non dona illa culpantur, sed ipsa emendatur. Sicut se autem posset defendere Cyprianus, si hoc ei Joannis testimonium objiceretur, quando talibus communicabat; ita se defendant contra quos dicitur. Nam ad istam quæstionem, ut dixi, omnino non pertinet. Joannes enim dicit, alienæ doctrinæ hominibus

¹ 2 Joan. 10.

Ave non esse dicendum¹: Paulus autem apostolus vehementius dicit: « Si quis frater nominatur inter vos aut » avarus, aut ebriosus, etc., cum ejusmodi nec quidem » cibum simul sumere²: » et tamen cum collegis foeneratoribus, insidiosis, fraudatoribus, raptoribus, non privatam mensam, sed Dei altare habebat commune Cyprianus. Quomodo autem hoc defendatur, jam in aliis libris satis dictum est.

XC. Litteus a Gemellis dixit: « Cæcus cæcum si ductus, ambo in foveam cadunt³. » Cum ergo hæreticos constet non posse illuminare quemquam, ut pote cæcos; baptisma eorum non valet. »

XCI. Nec nos dicimus valere ad salutem quandiu hæretici sunt, sicut et illis homicidis quandiu fratres oderunt: nam et ipsi in tenebris sunt, et si quis eos sequitur, simul in foveam cadunt; nec ideo tamen baptismum vel non habent, vel non tradunt.

XCII. Natalis ab Oëa dixit: « Tam ego præsens, quam Pompeius Sabratensis, quam etiam Dioga Leptimagensis, qui mihi mandaverunt, corpore quidem absentes, spiritu præsentis, censemus quod et collegæ nostri, quod hæretici communicationem habere nobiscum non possunt, nisi ecclesiastico baptismo baptizati fuerint. »

XCIII. Communicationem, credo, eam dicit, quæ pertinet ad columbæ societatem: nam in participatione sacramentorum procul dubio communicabant eis, neminem judicantes, nec a jure communionis aliquem, si diversum sentiret, amoventes. Sed quolibet modo dixerit, non magnopere verba hæc refellenda sunt. Certe enim non communicet hæreticus, nisi ecclesiastico baptismo baptizatus. Constat autem ecclesiasticum esse baptismum etiam apud hæreticos verbis Evangelicis consecratum:

¹ 2 Joan. 10. — ² 1 Cor. v, 11. — ³ Matth. xv, 14.

sicut ipsum Evangelium ecclesiasticum est, nec ad eorum pertinet perversitatem, sed utique suam retinet sanctitatem.

XCIV. Junius a Neapoli dixit: « Ab eo, quod semel censuimus, non recedo, ut hæreticos venientes ad Ecclesiam baptizemus. »

XCV. Hic quia nullam rationem vel testimonium Scripturarum attulit, diu nos tenere non debet.

XCVI. Cyprianus a Carthagine dixit: « Meam sententiam plenissime exprimit Epistola, quæ ad Jubaianum collegam nostrum scripta est; hæreticos secundum Evangelicam et Apostolicam contestationem adversarios Christi et antichristos appellatos, quando ad Ecclesiam venerint, unico Ecclesiæ baptismo baptizandos esse, ut possint fieri de adversariis amici, et de antichristis Christiani.

XCVII. Quid aliud hic disputandum est, quando ipsam, cujus mentionem fecit, Epistolam ad Jubaianum datam, quanta potuimus diligentia pertractavimus? Et quod hic dixit, meminimus dici posse de omnibus iniquis, quos et in Catholica esse ipse testatur, et baptismum habere, et dare, nemo nostrum ambigit. Illi enim veniunt ad Ecclesiam, qui de parte diaboli ad Christum transeunt, et ædificant super petram, et incorporantur columbæ, et in horto concluso et fonte signato muniuntur; ubi non sunt omnes, qui contra Christi præcepta vivunt, ubilibet esse videantur. Nam in epistola¹, quam scripsit ad Magnum, cum de hac ipsa re ageret, satis aperteque ipse nos commonuit, in quali societate oporteat intelligi Ecclesiam. Ait enim de quodam loquens: « Alienus fiat et profanus Dominicæ pacis, ac Dominicæ unitatis inimicus, non habitans in domo Dei, id est, in Ecclesia Christi, in qua non nisi concordis atque unani-

¹ Epist. 69.

mes habitant. » Quod ergo hic dicimus, paululum advertant, qui nobis de Cypriano volunt præscribere. Si enim in Ecclesia Christi non nisi concordēs atque unanimēs habitant, procul dubio non habitant in Ecclesia Christi, quamvis intus esse viderentur, illi qui per invidiam et contentionem sine charitate Christum annuntiabant; quos ipse intelligit, non hæreticos vel schismaticos a Paulo apostolo commemoratos, sed falsos fratres cum illo interius conversantes¹: qui certe baptizare non debent, quia in Ecclesia non habitant, in qua ipse dicit non habitare nisi concordēs et unanimēs: nisi forte quisquam sic abhorret a vero, ut dicat concordēs et unanimēs fuisse invidios et malevolos, et sine charitate contentiosos, et tamen baptizabant, nec eorum ista detestanda perversitas sacramentum Christi, quod per eos tractabatur et dispensabatur, aliqua ex parte minuebat atque violabat.

XCVIII. Totum sane ipsum locum in eadem ad Magnum Epistola positum operæ pretium est pertractare, quem ita contexuit. « Non habitans, inquit, in domo Dei, id est, in Ecclesia Christi, in qua non nisi concordēs atque unanimēs habitant, loquente in Psalmis Spiritu sancto, et dicente: « Deus qui inhabitare facit unanimēs in domo². » Denique unanimitate Christianos firma sibi atque inseparabili charitate connexos, etiam ipsa Dominica sacrificia declarant. Nam quando Dominus corpus suum panem vocat³, de multorum granorum adunatione congestum; populum nostrum, quem portabat, indicat adunatum: et quando sanguinem suum vinum appellat, de botris atque acinis plurimis expressum, atque in unum coactum; gregem item nostrum significat commixtionē adunatæ multitudinis copulatum. » Hæc

¹ Philip. 1, 15. — ² Psal. LXVII, 7. — ³ Joan. VI, 52.

verba beati Cypriani indicant eum et intellexisse et dilexisse decorem domus Dei, quam domum ex unanimis et concordibus constare affirmavit, et docuit testimonio prophetico, et significatione sacramentorum: in qua utique non erant illi invidi, et sine charitate malevoli, qui tamen baptizabant. Ex quō apparet et in eis esse posse, atque ab eis dari posse sacramentum Christi, qui non sunt in Ecclesia Christi, in qua non nisi unanimēs et concordēs habitare Cyprianus ipse testatur. Neque enim saltem hoc dici potest, tunc baptizare posse cum latent: quoniam illi Paulum apostolum non latebant, quos in Epistola sua veracissimus testis notat, et gaudere se dicit, quoniam et ipsi Christum annuntiabant. De his quippe ait: « Sive occasione, sive veritate Christus annuntietur, » et in hoc gaudeo, sed et gaudebo⁴. »

XCIX. Quibus omnibus consideratis, putō me non temere dicere, alios ita esse in domo Dei, ut ipsi etiam sint eadem domus Dei, quæ dicitur ædificari super petram⁵, quæ unica columba appellatur, quæ sponsa pulchra sine macula et ruga, et hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ vivæ, paradus cum fructu pomorum: quæ domus etiam claves accepit, ac potestatem solvendi et ligandi⁶. Hanc domum si quis corripientem corrigentemque contempserit, sit tibi, inquit, tanquam ethnicus et publicanus⁷. De hac domo, dicitur: « Domine, dilexi decorem domus tuæ, et locum habitacionis gloriæ tuæ⁸. » Et, « Qui habitare facit unanimēs in domo⁹. » Et, « Jucundatus sum in his quæ dixerunt mihi, in domum Domini ibimus¹⁰. » Et, « Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te¹¹: » et innumerabilia talia. Hæc domus etiam triti-

¹ Philip. 1, 18. — ² Matth. XVI, 18. — ³ Ibid. 19. — ⁴ Id. XVIII, 17. — ⁵ Psal. XXV, 8. — ⁶ Id. LXVII, 7. — ⁷ Id. CXXI, 1. — ⁸ Id. LXXXIII, 5.

cum dicitur, sive tricenum, sive sexagenum, sive centenum fructum afferens cum tolerantia. Hæc domus est in vasis aureis et argenteis, et lapidibus pretiosis, et lignis impubilibus¹. Huic domui dicitur: « Sufferentes invicem » in dilectione, studentes servare unitatem spiritus in vinculo pacis². » Et, « Templum enim Dei sanctum est, » quod estis vos³. » Hæc quippe in bonis fidelibus est, et sanctis Dei servis ubique dispersis et spiritali unitate devinctis in eadem communione sacramentorum, sive se facie noverint, sive non noverint. Alios autem ita dici esse in domo, ut non pertineant ad compagem domus, nec ad societatem fructiferæ pacificæque justitiæ; sed sicut esse palea dicitur in frumentis: nam et istos esse in domo, negare non possumus, dicente Apostolo: « In » magna autem domo non solum aurea vasa sunt vel argentea, sed et lignea et fictilia, et alia quidem sunt in honorem, alia vero in contumeliam⁴. » Ex hoc numero innumerabili⁵, non solum turba intus premens cor paucorum in tantæ multitudinis comparatione sanctorum, sed etiam disruptis retibus hæreses et schismata existunt in eis, qui jam magis ex domo quam in domo esse dicendi sunt, de quibus dicitur: « Ex nobis exierunt, sed non » erant ex nobis⁶. » Separatiores enim sunt jam etiam corporaliter segregati, quam illi qui interius carnaliter et animaliter vivunt, et spiritaliter separati sunt.

C. Horum autem omnium generum illi primi, qui sic sunt in domo Dei, ut ipsi sint domus Dei, sive jam spirituales sint, sive adhuc parvuli lacte nutriantur, sed tamen ad spiritalium habitum intento corde proficiant, nemo dubitat quod baptismum et utiliter habeant, et se imitantibus utiliter tradant: fictis autem, quos Spiritus

¹ 2 Tim. II, 20. — ² Ephes. IV, 2. — ³ 1 Cor. III, 17. — ⁴ 2 Tim. II, 20. — ⁵ Vide 2 Retract. 18. — ⁶ 1 Joan. II, 19.

sanctus fugit, et si ipsi, quantum in eis est, utiliter tradunt, illi tamen inutiliter accipiunt, non imitantes eos per quos accipiunt. Illi vero qui sic sunt in magna domo tanquam vasa in contumeliam, et inutiliter habent baptismum, et se imitantibus inutiliter tradunt: illi porro ab eis utiliter accipiunt, qui non ipsis corde atque moribus, sed sanctæ domui copulantur. Qui autem separationes, non magis in domo quam ex domo sunt, neque omnino utiliter habent, neque ab eis utiliter accipiunt, nisi forte accipiendi necessitas urgeat, et accipientis animus ab unitatis vinculo non recedat: tamen et habent, quanquam inutiliter habeant; et accipitur ab eis, etiam cum inutile est accipientibus; quod ut fiat utile, ab hæresi vel schismate recedendum est, et illi domui cohærendum: quod non solum hæretici et schismatici, sed etiam illi facere debent, qui sic sunt in domo per communionem sacramentorum, ut extra domum sint per diversitatem morum: sic enim et ipsis utile incipit esse sacramentum, quod aliter inutile est.

CI. Solet etiam quæri, utrum approbandum sit baptismum, quod an eo, qui non accepit, accipitur, si forte hoc curiositate aliqua didicit quemadmodum dandum sit: et utrum nihil intersit, quo animo accipiat ille cui datur, cum simulatione, an sine simulatione: si cum simulatione, utrum fallens, sicut in Ecclesia, vel in ea quæ putatur Ecclesia? an jocans, sicut in mimo: et quid sit sceleratius, in Ecclesia fallaciter accipere, an in hæresi vel schismate sine fallacia, id est, animo non simulato; et utrum in hæresi fallaciter, an in mimo cum fide, si quisquam inter agendum repentina pietate moveatur. Quanquam talem si etiam illi conferamus qui in ipsa Catholica fallaciter accipit, mirum si dubitatur quis cui præferendus sit: quid enim prosit animus veraciter dan-

tis fallaciter accipienti, non video. Sed arbitremur aliquem etiam fallaciter dantem, cum et tradens et accipiens fallaciter agant in ipsa unitate catholica, utrum hoc magis baptismus sit acceptandum, an illud quod in mimo datur, si quis existat qui fideliter subito commotus accipiat: an quantum ad ipsos quidem attinet homines, plurimum distet inter credentem in mimo, et iridentem in Ecclesia; ad ipsius autem sacramenti integritatem nihil intersit. Si enim nihil interest ad integritatem sacramenti in ipsa Catholica, utrum id aliqui fallaciter an veraciter agant, cum tamen hoc idem utrique agant: cur extra intersit, non video; quando ille qui accipit, non simulatione palliatus, sed religione mutatus est. An plus valent ad confirmandum sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam ad frustrandum illi fallaces a quibus agitur, et in quibus agitur? Et tamen si postea prodatur, nemo repetit, sed aut excommunicando punitur illa simulatio, aut poenitendo sanatur.

CII. Sed nobis tutum est, in ea non progredi aliqua temeritate sententiæ, quæ nullo in catholico regionali concilio cœpta, nullo plenario terminata sunt: id autem fiducia securæ vocis asserere, quod hi gubernatione Domini Dei nostri et Salvatoris Jesu Christi, universalis Ecclesiæ consensione roboratum est. Verumtamen si quis forte me in eo concilio constitutum, ubi talium rerum quæstio versaretur, non præcedentibus talibus, quorum sententias sequi mallet, urgeret ut dicerem quid ipse sentirem; si eo modo affectus essem, quo eram cum ista dictarem; nequaquam dubitarem habere eos baptismum, qui ubicumque, et a quibuscumque illud verbis Evangelicis consecratum, sine sua simulatione, et cum aliqua fide accepissent; quanquam eis ad salutem spiritualem non prodesset, si charitate caruissent, qua catholicæ in-

sererentur Ecclesiæ. « Si enim habeam, inquit, fidem, » ut montes transferam, charitatem autem non habeam, » nihil sum¹. » Sicut jam præteritis majorum statutis, non dubito etiam illos habere baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab eis, in quorum societate id accipitur, de quibus dictum est: « Ex nobis exierunt². » Ubi autem neque societas ulla esset ita credentium, neque ille qui ibi acciperet, ita crederet, sed totum ludicre et mimice et joculariter ageretur, utrum approbandus esset baptismus qui sic daretur, divinum iudicium per alicujus revelationis oraculum, concordi oratione et impensis supplicii devotione gemitibus implorandum esse censerem: ita sane ut post me dicturos sententias, ne quid jam exploratum et cognitum afferrent, humiliter expectarem: quanto magis ergo nunc sine præjudicio diligentioris inquisitionis, vel majoris auctoritatis, illud dixisse accipiendus sum.

CIII. Sed jam, ut existimo, tempus est hos etiam libros de quæstione baptismi debito fine concludere: ubi nobis ostendit Dominus Deus noster per pacificum episcopum Cyprianum, et illos qui ei consenserunt, quantum sit catholica unitas diligenda, ut in eo quod aliter sapiebant, donec id quoque Deus revelaret, tolerarent potius diversa sentientes, quam se ab eis nefario schismate separarent: ubi Donatarum prorsus ora clauduntur, etiam si de Maximianistis nihil dicamus. Si enim mali bonos in unitate contaminant, nullam jam Ecclesiam, cui sociaretur, vel ipse Cyprianus invenit. Si autem mali bonos in unitate non maculant, nullam causam separationis sacrilegus Donatista proponit. Baptismum autem si habent et tradunt alii tam multi qui operantur opera

¹ 1 Cor. XIII, 2, — ² 1 Joan. II, 19.